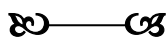


การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

THE STUDY OF FACTORS AFFECTING THE PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEAST



ปาริชาติ สีสันธุ์บุญ, วลัยกา ฉลากบาง, เอกลักษณ์ เพียสา
Parichat Sripunthabun, Wannika Chlakbang, Akkaluck Pheasa
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: parichat.sip@obec.moe.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและยืนยันปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็นสี่ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษารายกรณีโรงเรียนต้นแบบ การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ และขั้นตอนที่ 4 นำเสนอบทสรุปรายงาน

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ปัจจัยหลัก คือ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารนั้นมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นทางปัญญาที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) บรรยากาศและวัฒนธรรม ได้สร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและสนับสนุนตามมาตรฐาน การปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน 3) วิสัยทัศน์พันธกิจและยุทธศาสตร์ที่มี การสร้าง การเผยแพร่ และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ 4) การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครูที่ความเชื่อร่วมกัน มีส่วนร่วมในการทำงาน ยอมรับนับถือกัน ยึดเป้าหมายร่วมกัน ติดต่อสื่อสารที่ดีและไว้วางใจกัน และ

*Received July 31, 2021; Revised August 12, 2021; Accepted August 14, 2021

5) โครงสร้างโรงเรียน ที่มีสาย การบังคับบัญชา กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติการมอบหมายงาน และกระจายอำนาจที่ชัดเจน

คำสำคัญ: ชุมชนการเรียนรู้; วิชาชีพ; โรงเรียน

Abstract

Objectives of this research were to study and confirm the factors affecting the Professional Learning Community in Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast. The research process was divided into four steps: Step 1: study the documents and the related research works, Step 2: Collect data through interviewing with experts and case studies of model schools in professional learning communities, Step 3: Content analysis and completeness checks, and Step 4 present a summary of the report.

The findings showed that the factors affecting the Professional Learning Community in secondary schools under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast consisted of 5 factors which were by overall at a high level : 1) school administrators' transformational leadership were ideological influence, Inspiration, Intellectual stimulation and consideration of individuality, 2) climate and culture included warm and supportive relationship based on the school's operational standards and environment, 3) vision, mission and strategy with creating, dissemination and explanation of why everybody in school did what they did and implementation of vision, mission and strategy, 4) teachers' mutual perception with common belief participating in work respect each other, stick to common goals, good communication and trust, and 5) school structure with chains of command, rules and practices delegation of work and decentralization was clear.

Keywords: Learning Community; Professional; Schools

บทนำ

ความจำเป็นของประเทศไทยในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปี จึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาวโดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” (สหัส แก้วยัง, 2561) ให้มีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้การพัฒนาทางวิชาชีพของครูในโรงเรียนนับเป็นกลไกที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและโรงเรียนหลายแห่งนำมาปรับใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียน และสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Giles & Hargreaves, 2006)

การพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ ช่วยพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค่นวัตกรรมการเรียนการสอนและความเป็นครูมืออาชีพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมทางการสอนที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียนและส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและสามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Andrews & Lewis, 2007) ดังนั้นการมี “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” เกิดขึ้นในโรงเรียนจะช่วยคลี่คลายปัญหาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนและพัฒนาโรงเรียนให้เป็น “โรงเรียนแห่งการเรียนรู้หรือ The Learning School” โดยชุมชนทางวิชาชีพ (Professional Community) ในโรงเรียนเป็นเวทีที่มีบรรยากาศและวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้สำหรับสมาชิกทุกคนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน รวมทั้งการสร้างความรู้ใหม่ตลอดจนนวัตกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ อีกทั้งช่วยสร้างพลังขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จตามเจตจำนงค์ของการปฏิรูปการศึกษา (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2556)

การขับเคลื่อนกระบวนการ PLC มีมาอย่างต่อเนื่อง แต่องค์ความรู้เกี่ยวกับ PLC ยังไม่แพร่หลายด้วยบริบทของประเทศไทยที่ไม่ได้มุ่งนำเสนอความสมบูรณ์ของต้นแบบ PLC ภายใต้ความแตกต่างด้านบริหารจัดการของแต่ละโรงเรียน ทำให้โรงเรียนต่าง ๆ มีการ

ขับเคลื่อน PLC แบบลองผิดลองถูก โดยยึดแนวนโยบายการพัฒนาวิชาชีพครูแบบมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น PLC บริบทโรงเรียนในประเทศไทยยังคงอยู่ในระยะการเติบโตด้วยการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557) จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ในรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนคู่ขนานหรือแบบแผนสามเส้า (Triangulation Design) ผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากเป็นการศึกษาและยืนยันปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาแล้วยังจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในอีกระยะหนึ่ง เพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับ PLC ที่ถูกต้องไปสร้างความ เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อยืนยันปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการใช้ระเบียบ วิธีวิจัยตามรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนคู่ขนานหรือแบบแผนสามเส้า (Triangulation Design) ที่มีการศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกที่อาศัยมุมมองด้านบริบทและวัฒนธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเป็นชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนและโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีผลงานเชิงประจักษ์ด้าน PLC แล้วนำมาข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 วิธีการมาพรรณนาสรุปผลการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 5 กลุ่มประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน

ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครู จำนวน 2 คนรวมทั้งสิ้น 7 คนและโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนโรงเรียนละ 1 คน และครู โรงเรียนละ 2 คนรวมทั้งสิ้น 6 คนเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โรงเรียนและครูที่มีผลงานดีเด่นรางวัลระดับชาติ ด้านส่งเสริมการใช้นวัตกรรม PLC

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ที่สร้างขึ้นจากวิเคราะห์ตัวแปรและองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ.2563 - เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีผลการวิจัยและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษารายกรณีโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และศึกษาโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน และครู โรงเรียนละ 2 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นจากวิเคราะห์ตัวแปรและองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยโดยเลือกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความสมบูรณ์ ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จากนั้นจึงจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอบทสรุปที่ได้จากการวิจัย โดยมีการจัดกลุ่มประเด็นหลักเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่ออธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาอันจะเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างและส่งเสริมความเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้เกิดในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและวาทกรรมที่มีการแจกแจงความถี่ และคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ลดทอนข้อมูลเพื่อจำแนกประเภทของตัวแปรให้สามารถแจกแจงความถี่ได้ 2) จัดระบบข้อมูลเพื่อจำแนกประเภทและจัดรวมกลุ่มตัวแปร และ 3) ตีความเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลนำไปสู่บทสรุป นำผลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำผลจากทั้งสองวิธีการวิจัยมารวมเข้าด้วยกัน โดยรวมเนื้อหาที่เหมือนกันและเปรียบเทียบเนื้อหาที่แตกต่างกันสู่การสรุปและตีความให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา

1.1 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำ ไปสังเคราะห์ในตารางสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา

โดยผู้วิจัยได้มีการสังเคราะห์จากงานวิจัยต่างๆ จำนวน 20 เรื่อง มาจัดกลุ่มปัจจัย ที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนตามความเห็นของนักวิจัย ที่ตรงกัน โดยแจกแจงเป็นความถี่และร้อยละ และเลือกปัจจัยที่มีความถี่ร้อยละ 40 ขึ้นไป รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ปัจจัย	นักวิจัย (ปี)	1. Bennett and O'Brien (1994)	2. Marcuardt & Reynolds (1994)	3. Kaiser (2000)	4. Wolford Debra W (2011)	5. Kurt Nelson (2012)	6. ครุณี โกเมเนอก (2553)	7. อ้นยพร บุณธิษา (2553)	8. กัญญาภัค เสงี่ยม (2555)	9. อมรา จำรัสศิริ (2555)	10. บุญมี เลิศศึกษาภล (2556)	11. ลออง วัจนะสาธิตภล (2557)	12. วทันย ภาครองนา (2558)	13. ศรสวรรค์ เพ็ชรมี (2558)	14. สหรัญ เต็มวงษ์ (2559)	15. วาสนา ทองยิ่งพิทยศ (2560)	16. นวลลออ พลรักษา (2561)	17. พชรกันย์ เมธอัครเกียรติ (2561)	18. วิรัชดา ทานิล (2561)	19. จิตลดา หนองนทราย (2562)	20. อธิพัทธ์ อคำ (2563)	รวม	ร้อยละ
1. โครงสร้างโรงเรียน		✓	✓	✓			✓	✓	✓		✓		✓			✓	✓	✓		✓	✓	13	65
2. บรรยากาศและวัฒนธรรม		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	18	90
3. การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครู		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓	✓		✓		✓		✓	14	70
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม			✓		✓									✓				✓				4	20
5. เทคโนโลยีสารสนเทศ		✓	✓		✓			✓			✓						✓					6	30
6. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร				✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	16	80
7. วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์		✓	✓	✓			✓	✓	✓			✓					✓			✓		9	45
8. การบริหารจัดการ		✓		✓			✓		✓	✓	✓											6	30

จากตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 5 ปัจจัย เรียงลำดับ ได้แก่ 1) บรรยากาศและวัฒนธรรม มีค่าความถี่ร้อยละ 90 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีค่าความถี่ร้อยละ 80 3) การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครู มีค่าความถี่ร้อยละ 70 4) โครงสร้างโรงเรียน มีค่าความถี่ร้อยละ 65 และ 5) วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ มีค่าความถี่ร้อยละ 45

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน ผู้บริหารและครูโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร มี 4 องค์ประกอบ

ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญาและการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) บรรยากาศและวัฒนธรรม มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความอบอุ่นและการสนับสนุน มาตรฐานการปฏิบัติงานและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน 3) การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครู มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การยอมรับนับถือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การติดต่อสื่อสารที่ดี และการไว้วางใจกัน 4) โครงสร้างโรงเรียน มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สายการบังคับบัญชา การกำหนดกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติ การมอบหมายงาน และการกระจายอำนาจ และ 5) วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์การเผยแพร่วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์

1.3 ผลจากวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการศึกษารายกรณีโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน

ปัจจัย	นิยามศัพท์	องค์ประกอบ
ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหาร	ผู้บริหารโรงเรียนแสดงพฤติกรรมการทำงานหรือการบริหารจัดการเพื่อการเปลี่ยนแปลงการทำงาน of ครูได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ และศักยภาพไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ทำให้ครูรู้สึกไว้วางใจ ตระหนักถึงภารกิจและสามารถจูงใจให้ครูมุ่งมั่นปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ	1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางปัญญา 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล
บรรยากาศ และวัฒนธรรม	ผู้บริหารโรงเรียนและครูรับรู้ เข้าใจค่านิยมและลักษณะเฉพาะของโรงเรียนร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แสดงความคิดเห็นและยอมรับความแตกต่างของแต่ละคน และมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การพัฒนาหรือวิธีการแก้ปัญหาโรงเรียน	1. ความอบอุ่นและการสนับสนุน 2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3. สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

ปัจจัย	นิยามศัพท์	องค์ประกอบ
วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์	ผู้บริหารโรงเรียนและครูร่วมกันกำหนด เป้าหมายของโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร เปิด โอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ สื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนรับรู้ เข้าใจและ ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ได้	1. การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ 2. การเผยแพร่วิสัยทัศน์พันธ กิจและยุทธศาสตร์ 3. การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์
การรับรู้ ความสามารถ ร่วมกันของครู	ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเชื่อร่วมกันใน ศักยภาพและความสามารถของทุกคนมีส่วนร่วม ในการทำงาน สนับสนุน ยอมรับนับถือกัน มีการ ติดต่อสื่อสารที่ดีต่อกัน ไว้วางใจกันและกัน และ พร้อมจะทุ่มเท เสียสละเพื่อบรรลุเป้าหมาย ตามที่กำหนด	1. การมีส่วนร่วมในการ ทำงาน 2. การยอมรับนับถือ 3. การมีเป้าหมายร่วมกัน 4. การติดต่อสื่อสารที่ดี 5. การไว้วางใจกัน
โครงสร้าง โรงเรียน	โรงเรียนกำหนดกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ ชัดเจน มอบหมายงานที่คำนึงถึงความรู้ ความสามารถของแต่ละคน มีสายบังคับบัญชา ชัดเจน และการจัดระบบประสานงาน ที่สะดวก คล่องตัว และกระจายอำนาจการตัดสินใจในงาน ที่ได้รับมอบ	1. สายการบังคับบัญชา 2. การกำหนดกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติ 3. การมอบหมายงาน 4. การกระจายอำนาจ

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การที่ผู้บริหารโรงเรียนได้แสดงถึงภาวะการเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงด้วยการแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีการสร้างแรงบันดาลใจ และการกระตุ้นทางปัญญาให้เกิดกับครูที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงครูให้มีการพัฒนาที่เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญมี เลิศศึกษากุล (2556) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบวิชาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบวิชาชีพในโรงเรียน

2. องค์ประกอบที่ 2 บรรยากาศและวัฒนธรรม การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการรับรู้และเข้าใจค่านิยมและลักษณะเฉพาะของโรงเรียนร่วมกัน ประพฤติปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ตามนโยบายและเป้าหมายการพัฒนา มีบรรยากาศแห่งความอบอุ่นและสนับสนุนกัน ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและ

สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ทองยิ่งทวีศ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่าบรรยากาศองค์กรและวัฒนธรรมองค์กรส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียน

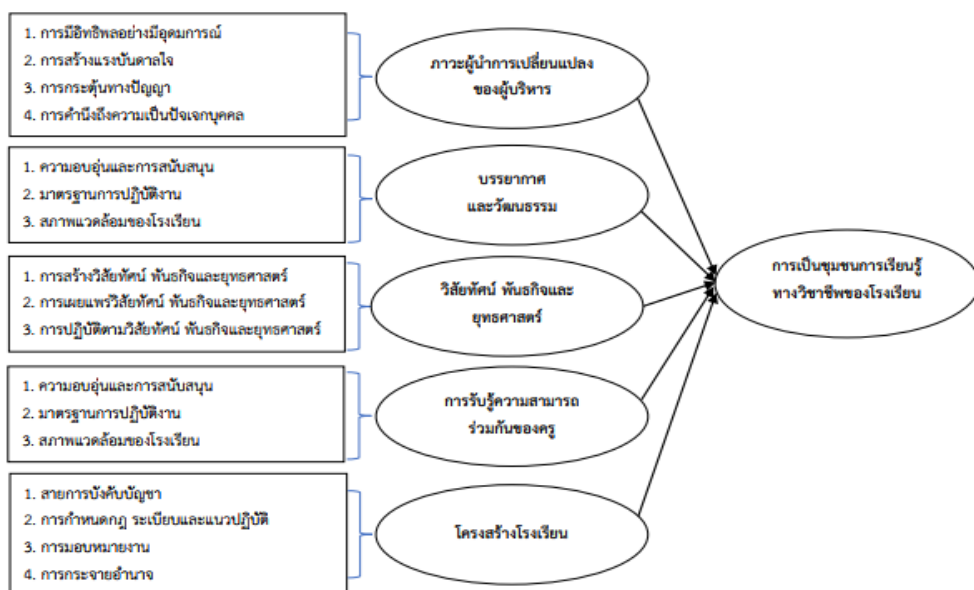
3. องค์ประกอบที่ 3 วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูร่วมกันกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนไว้อย่างกระชับจำทำเป็นลายลักษณ์อักษร เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ มีการสื่อสารเผยแพร่วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ ให้ทุกคนได้รับรู้เข้าใจทั่วถึงและดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ นับเป็นการสร้างความเข้มแข็งการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้กับโรงเรียนอย่างดียิ่ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิทธิ์ อุคำ (2563) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่าวิสัยทัศน์และพันธกิจส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียน

4. องค์ประกอบที่ 4 การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครู การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเชื่อร่วมกันในศักยภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานของทุกคนที่มีส่วนร่วมในการทำงาน มีการยอมรับนับถือกันที่มีเป้าหมายเดียวกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดี มีความไว้วางใจกัน และสนับสนุน ความเป็นผู้นำร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความเข้มแข็งชุมชนทางการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรา จำรูญศิริ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถร่วมกันของครูส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียน

5. องค์ประกอบที่ 5 โครงสร้างโรงเรียน การที่โรงเรียนมีการกำหนดกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน มอบหมายงานและกำหนดความรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน จัดสายบังคับบัญชาที่ชัดเจนด้วยระบบการประสานงานที่สะดวกและคล่องตัว มีการกระจายอำนาจและการตัดสินใจ การดำเนินงานต่างๆ เป็นการส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญพร บุณรักษา (2553) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างโรงเรียนส่งผลการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลจากการสังเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) ปัจจัยด้านบรรยากาศและวัฒนธรรม ประกอบด้วย การสร้างความอบอุ่นและการสนับสนุน การมีมาตรฐานการปฏิบัติงานและการมีสภาพแวดล้อมของโรงเรียน 3) ปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ 4) ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถร่วมกันของครู ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการทำงาน การยอมรับนับถือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การติดต่อสื่อสารที่ดี และการไว้วางใจกัน และ 5) ปัจจัยด้านโครงสร้างโรงเรียน ประกอบด้วย การมีสายการบังคับบัญชา การกำหนดกฎระเบียบและแนวปฏิบัติ การมอบหมายงาน และการกระจายอำนาจ ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกันตามการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการ ได้แก่ การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและโรงเรียนต้นแบบการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถสรุปดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อการวางแผนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนได้อย่างแท้จริง
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ นอกเหนือจากปัจจัยที่พบในงานวิจัยนี้ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารจัดการ เป็นต้น ที่อาจส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนและนำข้อค้นพบที่ได้มาสร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. โรงเรียนควรศึกษาปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนตามบริบทแต่ละโรงเรียน และพัฒนาปัจจัยนั้นให้เป็นพลังเสริมที่ก่อประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทพร บุญรักษา. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- บุญมี เลิศศึกษากุล. (2556). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้แบบวิชาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วาสนา ทองทวีงยศ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาปทุมธานี). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สหัส แก้วยัง. (2561). การศึกษาไทย...ไปถึงไหนแล้ว?? สืบค้น 19 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.kroobannok.com/85178>
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2556). ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและปฏิบัติศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. กรุงเทพฯ: วิรัตน์เอดิเคชั่น.

- อภิสิทธิ์ อุคำ. (2563). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อมรา จำรูญศิริ. (2555). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- Andrews, D. & Lewis, M. (2007). *Transforming practice from within: The power of the professional learning community*. in L. Stoll & K.S. Louis (eds) *Professional learning communities: Divergence, depth and dilemmas*. Maidenhead: Open University Press.
- Giles, C., & Hargreaves, A. (2006). *The sustainability of innovative schools as Learning organizations and professional learning communities during standardized reform*. Retrieved on August 15 , 2019 , from: <http://www.sagepub.com>